

מסורת הש"ס

וּסְיֻפּוֹק לִיה כּו'.
אז צית המקדש הוה קיים צללו הכי הוי יום טוב דהיינו כּוֹס גדליה וקריא רחמנא מועדים טובים זמןן הציט: לא **נצרכה**.
הא דהדר קצעהו במגילת תענית על דבר זה אלא לאסור אתמוול גם הוה בתענית כדאמרינן לקמיה הימים האלה הכתובים במגילה הם ולפניהם ולאחריהם **אסורין: ראש חדש**. מועד דאורייתא: **ודאורייתא לא בעי חיזוק**. לאסור לפניו ולאחריו אכל ימי מגילת תענית דרבנן וצריכין חיזוק כי היכי דלא לייתי להתענות צ"ט עגמנו: **יום שלפני כו'.** והואו לאו דאורייתא הוה ובעי חיזוק: **צעערין וסמניא ציה**. צאדר קאי במגילת תענית: **דלא יעידון מן אורייתא**. שלא יטורכו לנתק עגמנן מן התורה: **הפגינו**. צעקו צשוקים וצרכוצות כדי שישמעו השרים וירחמו עליכם: **אז שמים**. כלומר למען הקצ"ה: **ורבי מאיר**

בשר חורבן הוה. כמה דורות דהא צימי רבן יוחנן בן זכאי חרב הציט ור' אליעזר תלמידו היה ור' עקיבא תלמידו של ר' אליעזר כדאמרינן בשלחי ארבע מיתות (סנהדרין דף סח.) ור' מאיר תלמידו של ר"ע כדאמרין בפרק קמא דעירובין (דף יג.) כל מקום שאמה מולא משום ר' ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני ר' עקיבא אינו אלא ר' מאיר: **י' דסנן כו'.** ר' יהודה בן שמוע תלמידו של ר' מאיר הוה: **כלי זכוכים שנקצו**. שנטמאו ונקבן לטהרן מטומאתן: **אצר**. עופרת לסתום את הנקב: **יהודה בן שמוע מטמא**. לומר

שחזרו לטומאתן ישנה ואע"פ שלא נגעו שזב בטומאה ואע"פ שאין כלי זכויות חוזרין לטומאתן ישנה כדאמר צפ"ק דשבת (דף טו.) שלא גזרו חזרת טומאה ישנה אלא בכלי מתכות הני נמי הואיל והאצר מעמידו ככלי מתכות דמו דהכל הולך אחר המעמיד: **וחכמים**

והטיף לתוכן אבר אמר **רשב"ג** יהודה בן שמוע מטמא משום **ר"מ** וחכמים

וּסְיֻפּוֹק לִיה כּו'.

דהיינו כּוֹס גדליה וקריא רחמנא מועדים טובים זמןן הציט: לא **נצרכה**.

הא דהדר קצעהו במגילת תענית על דבר זה אלא לאסור אתמוול גם הוה בתענית כדאמרינן לקמיה הימים האלה הכתובים

ותיפוק ליה דהוה ליה יום שנהרג בו

גדליה בן אחיקם אמר רב לא נצרכה אלא לאסור את שלפניו שלפניו נמי תיפוק ליה דהוה ליה יום שלאחר ר"ח **ו**ר"ח דאורייתא ודאורייתא לא בעי חיזוק דתניא **ו**הימים האלה הכתובין במגילת תענית **אסורין** בין לפניהם בין לאחריהם שבתות וימים טובים הם אסורים לפניהן ולאחריהן מותרין מה הפרש בין זה לזה הללו דברי תורה **ו**אין דברי תורה צריכין חיזוק הללו דברי סופרים **ו**דברי סופרים צריכין חיזוק ותיפוק ליה דהוה ליה יום שלפני יום שנהרג בו גדליה בן אחיקם **א"ר** אשי גדליה בן אחיקם דברי קבלה הוא ודברי קבלה כדברי תורה דמו מתיב רב טובי בר מתנה **ו**בעשרים ותמניא ביה אתת בשורתא מבתא ליהודאי דלא יעידון מאורייתא שגורה המלכות **ו**גורה שלא יעסקו בתורה ושלא ימולו את בניהם ושיחללו שבתות מה עשה יהודה בן שמוע וחביריו הלכו וגטלו עצה ממטרוניתא אחת שכל גדולי רומי מצויין אצלה אמרה להם בואו והפגינו בלילה הלכו והפגינו בלילה אמרו אי שמים לא אחיכם אנחנו ולא בני אב אחד אנחנו ולא בני אם אחת אנחנו מה נשתנינו מכל אומה ולשון שאתם גוזרין עלינו גזירות קשות וביטולם ואותו היום עשאוהו יום טוב ואי **ס"ד** בטלה מגילת תענית קבייתא בטול אחרנייתא מוסיפין וכי תימא הכא נמי בזמן שבית המקדש קיים והא יהודה בן שמוע תלמידו של רבי מאיר ור"מ בתר הכי הוה **י' דתנן** **ו**כלי זכויות שניקבו וחכמים

שצתא דשרי לאשלומי אף על פי שחלקנו בין שאר תעניות לתשעה צאצ מכל מקום מייטי שפיר דלא חשיב תענית מה שזכננס לשבת כשהו מעונה דהא שבת דוחה תשעה צאצ ואם היה חשוב תענית היה אסור אלא ודאי לא חשיב כמתענה בשבת ואם כן אף בתענית יחיד מותר נמי להשלים: **הא** ר' יהודה בן שמוע תלמידו של ר' מאיר.

תימה צפ' סדר תעניות כילד (תענית דף יח.) פריך עשרים ותשעה נמי מאי איריא דהוה ליה יומא מקמי דאיתוקס תמידא תיפוק ליה דהוה ליה יומא דצתר עשרין ותמניא מאי קושיא הויא דאיתוקס תמידא זה היה זמןן שצית המקדש קיים ועוצדא דעשרים ותמניא היה צימי ר' יהודה בן שמוע תלמידו של ר' מאיר ור"מ רצי שסדר המשנה לא הוה ליה לתני מריש ירחא דניסן כיון דצימיו היה שלא לזרוך: **יהודה בן שמוע מטמא** וכו' וחכמים מטהרין. תימא אמאי מטהרין לכל הפחות ליטמא משום כלי זכויות שגזרו עליו טומאה כדאיסתא צפ"ק דשבת (דף טו: ושם) ופי' בקונטרס דלענין טומאה ישנה פליגי יהודה בן שמוע מטמא לומר שחזרו לטומאתן ישנה ואע"פ שלא נגעו בשום טומאה ואע"פ שכלי זכויות אין חוזרין לטומאתן ישנה כדאמרינן צפ"ק דשבת (שם טז.) שלא גזרו חזרת טומאה ישנה אלא בכלי מתכות הני נמי הואיל והאצר מעמידו ככלי מתכות דמו דהכל הולך אחר המעמיד וחכמים מטהרין דעיקרו כלי זכויות הן ולא אזלינן צתר מעמיד כן פי' הקונטרס וקשיא כיון דטומאה קדמה לצצר מה מועיל הטפת אצר לבסוף עוד פי' בקונט' לשון אחר ר' יהודה בן שמוע מטמא כדין כלי מתכות דאורייתא אם נגעה צהן טומאה דהכל הולך אחר המעמיד וחכמים מטהרין מטומאת כלי מתכות דאורייתא אלא משום טומאת כלי זכויות דרבנן ולפירוש זה קשיא לשון מטהרין דמשמע מטהרין לגמרי ורצינו שמואל פירש דפליגי צהא אי הטפת אצר חשיב סתימה מעלייתא או לא ובצ"ק דשבת (שם) כתוב ור' מאיר היא דאמר הכל הולך אחר המעמיד גרים רצינו שמואל ר' מאיר היא ותו לא ולא גרסינן הכל הולך אחר המעמיד ולא יתכן כדמוכח צסוף תוספתא דכלים דתניא כוס של אבן שנקב והטיף לתוכו אצר ר' יוסי משום ר' יוחנן בן נורי אומר טמא משום כלי זכויות רצי שמעון בן גמליאל אומר יהודה בן שמוע היה מטמא משום ר' מאיר משמע צדהיא כלשון אחרון שצקונטרס ורבנן היינו ר' יוחנן בן נורי ולא לגמרי מטהרין אי נמי רבנן דהכא אית להו בכלי אבן כר"מ דמטמא ככלי מתכות והא דלא מטמאין בכלי זכויות משום כלי מתכות כמו בכלי אבן משום דכלי אבן לית ליה טומאה אוקמוה אטומאת כלי מתכות אכל כלי זכויות שיש להם טומאה צעולם לא רצו לשנותן מטומאתן ורצי"א פי' דחכמים מטהרין לגמרי משום דכלי זכויות ככלי חרס דמו כדאמרינן פ"ק דשבת (דף טו:) ותניא בתוספתא דכלים (צב"ק) צפרק שני דכלי חרס שטהר שעה אחת אין לו טומאה לעולם ולא יתכן נמי פירוש זה כדמוכח צסוף תוספתא דלאו לגמרי מטהרין כדפרישית ועוד א"כ מנא ליה דטעמא דר"מ משום דהכל הולך אחר המעמיד דלמא משום דלית ליה הויא סברא ואפי' נקתם צופת היה מטמא דצהדיא פליגי עליה בתוספתא דכלים פרוק מחט וטבעת ועוד צצר לא אמרי הך סברא אלא צחתיכת חרס שפרשה מן הצצית ויש צה כשיעור ונקצה וסתמה צופת ולא בכלי שלם שנקב וסתמו כמו שפירש [בתוספתא] דפרק צ' דכלים**י** ועוד דהא לא קיימא מסקנא הכי צפ"ק דשבת (טו.) דמסקינן הואיל ונשצרו יש להם תקנה ככלי מתכות דמו:

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה ימ.

ימ.

וּתִיפּוֹק לִיה דְּהוּה לִיה יוֹם שְׁנֵהֲרָג גְּדַלְיָה בֶן אַחִיקָם.
שְׁהוּא לִשְׁשׁוֹן וְיוֹם טוֹב זְמַןן שְׁצִית הַמִּקְדָּשׁ קִיִּים וּלְמַאֲן דְּלֹאמֶר **י**ס‏ן‏ל‏אן‏ צְטֵלָה מְגִילַת תַּעֲנִית הֵיִינוּ לְאַחַר מוֹרְבִין:

אסורין בין צפניהם בין לאחריהם. היינו להתענות אצל בהספד מותר כדמוכח צפרק סדר תעניות כילד (תענית דף יז:) דתניא מריש ירחא דניסן ועד תמניא ציה איתוקס תמידא דלא למספד צהון ופריך נימא מתרי צניסן ור"מ גופיה אסור ומשני לאסור יום שלפניו דמשום ר"ח דאורייתא לא מתסר דלא צעי חיזוק ותו פריך ותיפוק ליה דהוה יום דצתר עשרים ותמניא צאדר ומשני לה רב **י**אסי כל שלאחריו בתענית אסור בהספד מותר וזה הואיל ומוטל בין שני י"ט עשאורו כ"ט עגמו משמע דאי לא הכי לא הוה נאסר בהספד אע"ג דהוא יום שלפני ריש ירחא דניסן דאיתוקס תמידא דלא למספד ולאו דווקא נקט רב אשי כל שלאחריו דהוא הדין כל שלפניו בהספד מותר אלא משום דקאי אשל אחריו נקטיה ויש לדקדק מתוך כך דהא דקמני שצתות וימים טובים הם אסורים לפניהם ולאחריהם מותרין בתענית איירי ואתאי הך צרייתא כר' יוסי דאמר צסוף צכל מערבין (עירובין דף מח.) ושם דע"ש מתענה ומשלים אי"ג כרבנן וצלא השלמה ואי"ת אי צלא השלמה אפי' צ"ט עגמו שרי כדמוכח התם דאמר ר' אליעזר צר לדוק אני הייתי מצני סנאצ בן צינמין וחל ט"צ להיות צצצת ודחינוהו עד לאחר השצת והתענינו צו ולא השלמנוהו מפני שי"ט שלנו היה וי"ל דשאני ט' צאצ דחמיר תדע דהא קאמר התם שאני יום טוב דצצריהם הואיל ומתענין צו שעות משלימין צו ערצית והכא אסרינן צין לפניהם צין לאחריהם אלא התם צט' צאצ דחמיר וצאצ דמייתי התם ראייה מתשעה וצאצ שאל להיות צע"ש דאמר ר' יוסי מתענה ומשלים אצני צי רצ דיתצי צתעניתא צמעלי

לששון ויום טוב זמןן שצית המקדש קיים ולמאן דלאמר יס‏ן‏ל‏אן צְטֵלָה מְגִילַת תַּעֲנִית הֵיִינוּ לְאַחַר מוֹרְבִין:
אסורין בין צפניהם בין לאחריהם. היינו להתענות אצל בהספד מותר כדמוכח צפרק סדר תעניות כילד (תענית דף יז:) דתניא מריש ירחא דניסן ועד תמניא ציה איתוקס תמידא דלא למספד צהון ופריך נימא מתרי צניסן ור"מ גופיה אסור ומשני לאסור יום שלפניו דמשום ר"ח דאורייתא לא מתסר דלא צעי חיזוק ותו פריך ותיפוק ליה דהוה יום דצתר עשרים ותמניא צאדר ומשני לה רב יאסי כל שלאחריו בתענית אסור בהספד מותר וזה הואיל ומוטל בין שני י"ט עשאורו כ"ט עגמו משמע דאי לא הכי לא הוה נאסר בהספד אע"ג דהוא יום שלפני ריש ירחא דניסן דאיתוקס תמידא דלא למספד ולאו דווקא נקט רב אשי כל שלאחריו דהוא הדין כל שלפניו בהספד מותר אלא משום דקאי אשל אחריו נקטיה ויש לדקדק מתוך כך דהא דקמני שצתות וימים טובים הם אסורים לפניהם ולאחריהם מותרין בתענית איירי ואתאי הך צרייתא כר' יוסי דאמר צסוף צכל מערבין (עירובין דף מח.) ושם דע"ש מתענה ומשלים אי"ג כרבנן וצלא השלמה ואי"ת אי צלא השלמה אפי' צ"ט עגמו שרי כדמוכח התם דאמר ר' אליעזר צר לדוק אני הייתי מצני סנאצ בן צינמין וחל ט"צ להיות צצצת ודחינוהו עד לאחר השצת והתענינו צו ולא השלמנוהו מפני שי"ט שלנו היה וי"ל דשאני ט' צאצ דחמיר תדע דהא קאמר התם שאני יום טוב דצצריהם הואיל ומתענין צו שעות משלימין צו ערצית והכא אסרינן צין לפניהם צין לאחריהם אלא התם צט' צאצ דחמיר וצאצ דמייתי התם ראייה מתשעה וצאצ שאל להיות צע"ש דאמר ר' יוסי מתענה ומשלים אצני צי רצ דיתצי צתעניתא צמעלי

מימות

רבינו חננאל

ואקשינן אם בזמן שהיה הבית קיים ג' בתשרי הוא יום שנהרג בו גדליה בן אחיקם, והוא אחד מן הארבע צומות שכתובין בהן יהיו לבית ישראל לששון ולשמחה ולמועדים טובים, והנה הוא עצמו יום טוב היה באותה העת, מה הוסיפו בו, ופריך רב לאסור היום שמוקדם לג' בתשרי והנה יום שנים בתשרי גם הוא אסור בתענית, שצום גדליה אינו אסור בתענית יום שלפניו, לשהיא מדברי קבלה והם מדברי למיטר לקמן, שכל דבר שהוא אסור בתענית (בין [בן] מדאורייתא, כגון שבתות וי"ט וכן ר"ח מותר להתענות לענינה ולאחריון ואינו אסור אלא אותו היום בלבד, ומה (שקרינן) [שקבען] חכמים יום טוב, אסור להתענות לפניהם ולאחריהם, לפיכך הוצרכו לקבוע ג' בתשרי יום טוב דרבנן לאסור היום שלפניו בתענית, כדנתיא הימים האילו הכתובים במגילת תענית אסורין בין לפניהם בין לאחריהם, שבתות וימים טובים, הן אסורין, לפניהם ולאחריהם מותרין, ומה דפרש כול', ואסיקנא דברי קבלה כדברי תורה דמו. טוב אותבינן מהא (בכ"ד) [בכ"ח] באור אתת בשורתא טבא ליהודאי דלא יעידון מן אורייתא כול', ואותו היום עשאוהו יום טוב, וכי תימא הכא נמי בזמן שבית המקדש הוה, וזה על ידי יהודה בן שמוע בטלה הגזירה, יהודה בן שמוע תלמיד דר' מאיר הוא, דתנן כלי זכויות שניקבו והטיף לתוכו אבר, פיר' סתם הנקבים באבר ואין המשקין שבתוכן שותחין מן הנקבים ההם, שכבר נסתמו באבר שהטיף לתוכן, יהודה בן שמוע משום ר' מאיר מטמא, דסבר כלים שלימין הן.

א) [נע' יעצ"ן והג' משק שלמה], **ב**) תענית י"ג: **ג**) [יבמות פה:]; **ד**) [נסן]; **ה**) תענית ית., **ו**) [בס"א]; מלכות הרשעה שמד על ישראל], **ז**) [צ"ל דתניא], **ח**) שבת טו: ע"ש, **ט**) י"ג רשב"א, **י**) צ"ל דתניא, **יא**) רש"י, **ב**) [נצ"ל אשין], **כ**) שפירשמי צפ"י דכלים כצ"ל וכוונת התוס' למ"ש הר"ש צפ"י דכלים,

הגהות מוה"ב רנשבור

[א] תוס' ד"ה הא רבי יהודה וכו' דמ"מ רבי וכו'. ר"צ עיין תענית דף כא ע"א רש"י ד"ה דצי ר"ח ור' אשעיה וכו' ודוק':

מוסף רש"י

דלא יעידון. שלא יהו צריכין ליצטל מתלמוד תורה שגזרו עליהן שלא יעסקו צצורה (ותענית יח.). והפגינו. צעקו, כך מתרגמין צתהלים כל לשון שועה וצעקה לשון פגיטה (שם). אי שמיים. אלה ה', להקצ"ה היו צעוקים על אותם שגזרו עליהם גזירות קשות והיו אומרים להם שיהיו אומרים להם כלי כשאר כלי חרס הנשבר, דקסבר הך אחר המעמיד ותורת כלי מתכות עליו (שבת טו:).